

Posudok oponenta disertačnej práce Mgr. Nicholasa Hudaca
"Picturing the Nation: Slovak National Identity in the Age of the Mass Produced Image"
predkladanej v roku 2020 na Katedre filmových studií FF UK v Prahe

Dizertačná práca Mgr. Nicholasa Hudaca "Picturing the Nation: Slovak National Identity in the Age of the Mass Produced Image" (Představení národa: slovenská národní identita v době mass produced image) sa zaoberať utváraním slovenskej identity v širšom kontexte vizuálnej kultury, čím nadväzuje na vizuálny obrat, ktorý je v humanitných štúdiách stále aktuálny prinajmenšom posledních 30 rokov. Vzhľadom na to, že práca je predkladaná na Katedre filmových studií, je dôraz na film pochopiteľný. Vďaka vhodnému prehľadu iných druhov masovo produkovaných obrazov ako fotografia a litografia, práca však získava širší a (minimálne v kontexte štúdií slovenského filmu) aj vskutku originálny rozmer. Autor sa navyše presvedčivo venuje vlastnému výskumu fenoménu masovo produkovaných a distribuovaných obrazov, čím práca získava aj dôležitý teoretický rámc.

Posudzovaná práca je dobre a prehľadne štruktúrovaná, hoci absencia stránkovania výrazne zneprehľadňuje čitateľskú orientáciu. Kvôli tomuto nedostatku tiež v nasledujúcom texte neuvádzam presné čísla strán.

Východiskom práce je rozmach toho, čo autor nazýva „masovo produkovaným obrazmi“ (nadväzujúc na Benjaminovu esej *Umelecké dielo v ére technickej reprodukcia*) – litografie, fotografie a filmu – ako nástrojov vizualizácie i kodifikácie slovenskej identity prostredníctvom opakovania a masového šírenia určitých symbolov a motívov, čo autor presvedčivo prezentuje aj vo svetle bojov o národný jazyk. Slovenská identita sa totiž nemohla oprieť o jazykovú či konfesionálnu jednotu a práve masovo šíriteľné vizuálne médiá podľa autora pomáhali túto jednotu vytvoriť. Originálnym prínosom práce je i jej dôraz na šírenie masovo dostupných obrazov v komunitách slovenských emigrantov v Spojených štátach, ktoré v niektorých obdobiach fungovali nielen ako dôležité odberatelia, ale aj producenti týchto obrazov. O to užitočnejšie je potom pripomenutie si prerušenia tohto spojenia po roku 1939.

Autor postupuje od formulovania základných téz o vzťahu nových vizuálnych médií a vzostupu nacionálizmu v Európe, resp. o mediálnej konštrukcii slovenskej identity, cez náčrt vlastného chápania pojmu masovo produkovaných obrazov, až k stručným historickým prehľadom vývoja litografie, fotografie a filmu na Slovensku. Pochopiteľne, so zreteľom na utváranie a transformovanie obrazov národnej identity. Osobitné časti sú venované obrazom dvoch národných hrdinov, Juraja Jánošíka a Milana Rastislava Štefánika. Najmä v častiach venovaných filmu sa autor sústredí nielen na základné okolnosti produkcie analyzovaných filmov, ale aj na ich estetické kvality, ideologické účinky a prípadne aj recepciu. Jeho argumentácia je väčšinou presná, no nie nudná. Občas si vhodne vypomáha vlastnými metaforickými obrazmi (napríklad o podobnosti filozofického výkladu a záhradníčenia), vhodne kombinuje zahraničnú aj domácu, slovenskú literatúru. Práve vzhľadom na presvedčivú prácu s prameňmi by ale bolo vhodné aj to, aby svoje úvodné tvrdenia podporil bibliografickými zdrojmi (napr. 19. a 20. storočie v Európe ako storočie „Ideí a Obrazov“).

Doktorand má zodpovedajúci prehľad o dostupnej literatúre, napriek tomu však niekedy obchádza zdroje, ktoré by preňho mohli byť inšpiratívne či relevantné. V prípade analýzy filmu *Slávnosť v botanickej záhrade* sa ako relevantný zdroj ukazuje najmä štúdia Jozefa Macka o karnevalizácii u Ela Havetu. V prípade analýzy obrazov Milana Rastislava Štefánika autorovi uniklo nedávne vydanie publikácie Dagmar Inštitorisovej *Milan Rastislav Štefánik v dramatickej tvorbe na Slovensku a v Čechách* (2019), čo je vzhľadom na jej čerstvosť menšou chybou. Niekoľko napriek poznaniu dostupnej literatúry autor nevchádza do dialógu s citovanými autormi: preto si dovoľuje slovenskú novú vlnu členiť na dve podskupiny, tradičionalistov a estetikov. Rozdiel medzi dvomi generáciami filmových tvorcov na Slovensku rozoberá aj publikácia *Dejiny slovenskej kinematografie*, preto by bolo dobré zdôvodniť, ako sa doktorand vymedzuje voči chronologizácii slovenskej novej vlny, ktorú predkladajú jej autori?

Práca má solídnu argumentáciu, no v niektorých prípadoch sú jednotlivé tvrdenia nerozvinuté. V čom presne spočívajú expresionistické inšpirácie Fričovho Jánošíka? Prečo je český film *Bíla tma* uvedený ako kontrapunkt k *Slnku v sieti* v kontexte čisto slovenských filmov? V posledných častiach práce zrejme tiež zapracovala únava a tak v nich nájdeme nedokončené vety (časť o Dušanovi Hanákovi) či opakovanie rovnakých slov („regularly was regularly“). Takisto, Kežmarok nie je mesto na juhu Slovenska.

Pomerne často sa opakujúcim nedostatkom práce sú i nepresnosti pri transkripcii slovenských ale i českých mien a názvov. V práci sa napríklad kontinuálne pracuje s menom Vladimír Úhlela (správne je Úlehla), alebo Štefan Kaminický (správne Kamenický). Miestami sa stretнемe s chybami ako Štúr (namiesto Štúr), Voskovič (namiesto Voskovec), Košecké Rovné (Košické), pri menách kritikov Ivana Dvořáka a Karla Friedrciha vypadlo priezvisko druhého spomenutého. V niektorých prípadoch autor dôsledne dodržiava dĺžne a v iných nie, prípadne sa pri ich používaní mylí (Matica slovenska, valášky). Preto by práca zniesla aj slovenskú jazykovú redakciu. Zdá sa mi tiež zbytočné používanie slovenských pojmov v prípadoch, kde neexistuje presný konsenzus o ich význame v konkrétnom kultúrnom kontexte a dali by sa nahradíť internacionálnimi termínnimi (pojem „krok“ v anglickom teste je napríklad na mieste, no použitie slova „gýč“ v kontexte slovenského filmu už je menej odôvodnené a pôsobí skôr kolokviálne, nakoľko neexistuje žiadna zhoda v tom, ktoré presne slovenské filmy sú gýčové; pojmy ako „kinofikácia“ ale najmä „normalizácia“ by si v anglicky písanej práci zaslúžili bližšie vysvetlenie; pojmy ako „Pražák“ a „fujara“, opäť bez vysvetlenia ich významu, môžu zas pôsobiť zbytočne exoticky).

Napriek uvedeným výhradám však považujem prácu Nicholasa Hudaca za fundovanú, originálnu, dôkladne štruktúrovanú a v základnej argumentácii jasnú a presnú. Je neoceniteľným prínosom k diskusii o konštruovaní slovenskej identity prostredníctvom vizuálnych médií.

Predložená dizertačná práca spĺňa požiadavky kladené na dizertačnú prácu, preto ju odporúčam priať k obhajobe a predbežne ju klasifikujem ako „prospel“. V prípade úspešného priebehu obhajoby navrhujem udeliť doktorandovi príslušný titul.